

Energie te veel, energie te weinig,..

Zes jaar zijn verlopen sedert de autoloze zondagen de burger konfronteerden met een nieuw begrip : energietekort.

Geen enkele regering heeft het in al die tijd nodig gevonden het energiedebat in het land te openen.

De regering Martens heeft, in het spoor van haar voorgangers, beloofd dat er ditmaal een parlementair debat komt. Er bestaat een belangrijke reden om aan te nemen dat Martens zijn belofte zal houden, voor zover Tindemans de huidige coalitie nog een tijdje gedooft : alle beslissingen inzake energie zijn reeds genomen, en de meeste reeds uitgevoerd. EBES, UNERG en INTERCOM hebben het licht op groen gezet : de heren verkozenen mogen nu gaan praten ...

HET WITBOEK VAN EBES, UNERG EN INTERCOM

In 1974 beslisten de gezamenlijke elektriciteitsmaatschappijen drie bijkomende kerncentrales te bouwen : Doel 3, Doel 4 en Tihange 3. Nadat minister Herman, naar het schijnt zelfs zonder het advies van de kabinetsraad te hebben ingewonnen, hiermee zijn akkoord had betuigd, werd de "kommissie der wijzen" geïnstalleerd, die verslag uitbrengt in maart '76. Verslag dat netjes en zonder bespreking wordt opgeborgen. De studiediensten van de elektriciteitsmaatschappijen hebben de zaken groots gezien. Hun plannen namen als vertrekpunt aan dat het energieverbruik met hetzelfde ritme moest blijven groeien als in de "golden sixties". Gezien er in ons land nooit enig energiebeleid gevoerd is geworden, was er ook niemand om de elektriciteitsbazen terecht te wijzen, om hun hypotesen aan een kritisch onderzoek te onderwerpen. Vandaag weten we tot welke grove fouten hun optie geleid heeft.

In november 1978 werkten zij een nieuw uitrustingsplan uit voor de periode 1979-1989. In een rapport, dat niet voor de openbaarheid was bestemd, gaven zij toe dat hun vooruitzichten van 1974 voor het jaar 1980 met 1.900 MW (megawatt) waren overschat, en voor 1980 met 3.500 MW.

Dat is zowat het vermogen van de vier bestaande en bestelde kerncentrales te Doel. De helft van het verschil vindt zijn oorsprong in het minderverbruik van het laatste jaar.

Hun konklusie luidt : het productiepark vertoont een belangrijk, om niet te zeggen uitzonderlijk te veel aan uitrusting.

Nadat de elektriciteitsbazen deze studie hebben gemaakt, verschijnt het energiewitboek van het ministerie van Economische Zaken, gevolgd op 25 juli door de mededeling van de regering over het energiebeleid.

Helaas : de opties van de regering zijn nog altijd geïnspireerd door de beslissingen van 1974, en houden geen rekening met de nieuwe gegevens.

Het witboek is niets anders dan een - mislukte - poging ter rechtvaardiging van het megalomane investeringsbeleid van EBES, UNERG en INTERCOM. Het voorgestelde regeerbeleid houdt derhalve een enorme energieverspilling in.

HET ENERGIEPROBLEEM IS NIET ONOPLOSBAAR

Vooraleer verder in te gaan op de motiveringen waarop het witboek en de energienota steunen, is het nodig het globale energieprobleem te bespreken.

De energietoekomst van de wereld is niet zo hachelijk als men meestal voorstelt.

Inzake aardolie en aardgas mag men er zich aan verwachten dat tegen het einde van de eeuw het produktieritme zal vertragen.

De kolenvoorraad bestaat in principe voor een paar eeuwen.

Uranium biedt geen waardevolle oplossing op termijn, tenzij men overstapt naar de grootscheepse bouw van snelle kweekreactoren, wat om verschillende redenen niet wenselijk is.

Voor de tweede helft van volgende eeuw verwacht men dat de technologie van de fusie voldoende ver zal gevorderd zijn om elektriciteitsproductie mogelijk te maken. Slaagt men hierin, dan beschikt men in principe over een onuitputtelijke en "propere" energiebron (deuterium, een isotoop van waterstof).

Bovendien zit er beslist toekomst in de tot nu toe verwaarloosde hernieuwbare energiebronnen (zon, wind, biomasse enz.).

De slotsom van dit alles is dat er fundamenteel geen probleem van energiebevoorrading bestaat, maar wel een probleem van overgang van de huidige grondstoffen petroleum, gas en uranium naar nieuwe vormen van kolenwinning, vernieuwbare energie en uiteindelijk fusie.

Dit houdt in dat een zuinig verbruik geboden is en dat het wetenschappelijk onderzoek meer gediversifieerd wordt.

Een zuinig verbruik betekent hier geenszins de vermindering van de primaire energiekonsumptie, maar wel de optimale aanwending van de verbruikte energie. Het is precies met deze noodzaak dat het voorgestelde regeerbeleid evenals het EEG-beleid in tegenspraak is.

ONAFHANKELIJK VAN OPEC, NIET VAN EXXON

Het beleid van Claes voor België en van Brunner voor de EEG berust op de volgende redenering : om onze energiebevoorrading te verzekeren, moeten we minder afhankelijk worden van de OPEC-landen en moeten we dus het aandeel in de primaire energie geleverd door uranium opdrijven.

Merken we op dat Europa niet alleen afhankelijk is inzake energiebevoorrading, maar evenzeer voor wat zowat alle grondstoffen betreft. Deze afhankelijkheid is niet nieuw, en is ook niet noodzakelijk negatief. Gans onze economie is veelzijdig verbonden met de economische en commerciële activiteiten in gans de wereld. Waarom die plotse vrees voor de inter-afhankelijkheid op gebied van energie ?

De reden hiervoor is gemakkelijk te vinden, vooral wanneer men bedenkt dat regering noch EEG-kommissie ooit bezwaar maakt tegen de kwasi-totale afhankelijkheid t.o.v. de zeven multinationale reuzen die de petroleummarkt beheersen, die zwaar wegen op de prijsvorming en zowel de produktie, de verwerking als de distributie in handen hebben.

Inter-afhankelijkheid is blijkbaar slechts verwerpelijk met landen die aan de controle van het multinationaal monopoliekapitaal ontsnappen. Met andere woorden : de beleidsopties worden uiteindelijk gedikteerd door dit monopoliekapitaal. Voegen we hier nog aan toe dat de uraniummarkt volledig beheerst wordt door de grote privé-groepen, zodat evenmin op gebied van kernenergie onze onafhankelijkheid gewaarborgd wordt.

Ook het prijzen-element door de regering gehanteerd moet sterk gerelativeerd worden. De nominale waarde van de "arabian light" nam tussen '74 en '79 met 23 % toe, maar de Westeuropese konsument betaalde gemiddeld 55 t.h. meer. Het is niet toevallig dat de winsten van de petroleummaatschappijen alle historische rekords kloppen.

Men bedenke bovendien dat de ruwe petroleum, op 28 juni, 3,40 fr. per liter kostte. Bij de verkoopprijs van ongeveer 20 fr. komt meer dan de helft voort van taksen.

Merken we tenslotte nog op dat de petroleum in dollars wordt betaald. Door de bestendige waardevermindering van de dollar vermindert, in koopkracht uitgedrukt, het inkomen van de OPEC-landen. De reële prijs van de ruwe petroleum is in feite verminderd tijdens de periode '74-'78.

DE KLEINEN MOETEN BESPAREN, DE GROTEN MOGEN VERSPILLEN

Een energiebeleid waarbij sterk bespaard wordt op de primaire energiebronnen zonder de welvaarts-groei in gevaar brengen is mogelijk.

Dit vereist echter een dynamische aanpak in de richting van de nijverheid, waar energiebesparende investeringen bijzonder belangrijke resultaten kunnen opbrengen; in de richting van de gemengde produktie van elektriciteit en warmte, waardoor het grote energieverlies bij elektriciteitsproduktie kan gereduceerd worden; in de richting van het openbaar vervoer dat de absolute prioriteit moet verkrijgen, met een daaraan verbonden beleid inzake stedenbouw; in de richting van het beteugelen van energie-verspillende huishoudelijke en verwarmingstoestellen en woningbouw.

Naar dit alles is in principe verwezen door de energienota van de regering, maar het blijft bij vage intentieverklaringen en algemene formuleringen.

Ondertussen is de praktijk totaal tegenovergesteld.

Daar waar de energienota bvb. spreekt van "het bevorderen van een veelvuldig, gemakkelijk, regelmatig en snel openbaar vervoer" wordt gedoktored aan een rationalisatieplan voor de spoorwegen dat juist het tegenovergestelde beoogt. De sensibilisatiecampagne van de regering is bovendien uitsluitend gericht op marginale besparingen voor het huishoudelijk gebruik. Ze past wonderwel in een crisisbeleid dat door het opwekken van een schuldgevoel bij de verbruiker het terrein voor een eenzijdige soberheidspolitiek moet helpen effenen.

Ondertussen adverteert INNO-Grand Bazar voor "anti-verspillers", waaronder een pyjama met voetjes voor de allerkleinsten en eveneens voor een "elektrische konvektor voor huisverwarming", zowat het meest energieverkwistende verwarmings-toestel !

Echt voor de hand liggende en ingrijpende structurele besparingen staan niet op het programma. Dit strookt immers niet met de logika van de overinvesteringen door de regering gesteund.

KERNENERGIE : EEN WINSTGEVENDE KEUZE

Bij dit alles dient de vraag gesteld naar de waarachtige reden van de drastische ontwikkeling van de kernenergie in Europa.

Het antwoord hierop bevat twee elementen.

Vooreerst past de infra-structuur voor kernenergie volkomen in de monopolistische strategie.

Het gigantisme is het korrolarium van de ongeken- de financiële machtsconcentraties in een gemonopoliseerde economie.

De geldmachten hebben zich altijd gekoncentreerd op die sectoren die onmiddellijk de grootste winst opleverden. Na de steenkool werd dit de goedkope petroleum, na de petroleum wordt dit de kernenergie die een maximale winstvoet waarborgt.

Vooral omdat het grootste deel van het wetenschappelijk onderzoek, de veiligheid en de nazorg ten koste van de gemeenschap valt.

De energienota van de regering gaat zover dat ze expliciet de monopolistische winst van de energieconcerns waarborgt. Inderdaad dient een "fair return to capital" verzekerd te worden. "Daarbij wordt bepaald in welke mate de verkoopprijs boven de kostprijs mag uitsteken om het ingezette kapitaal een rechtvaardig rendement te bezorgen, dit wil zeggen geen abnormaal hoog of laag rendement. De norm daartoe is de rente op de kapitaalmarkt, eventueel gecorrigeerd door de graad van risikohoudendheid(sic !). Door zijn binding aan de marktrente is de "fair return to capital" variabel in de tijd".

Meer is niet nodig om het geluk van de energiebazen te verzekeren. De Staat stelt zich openlijk borg voor de monopolistische winsten. Hoe meer kapitaal er in de energie-infrastructuur kan gepompt worden, hoe meer kapitaal er een verzekerde winst opbrengt. Uiteindelijk betaalt de gebruiker. Het tariefbeleid in ons land zorgt er bovendien voor dat het huishoudelijk verbruik het duurste is in Europa.

Een tweede reden voor de onvoorwaardelijke keuze voor de uitbouw van de kernenergie, ligt in het verlengde van de eerste aangegeven reden.

De energiebazen hebben nu reeds onvoorwaardelijk gekozen voor de toekomst van de snelle kweekreaktor.

Deze bewering is niet in tegenspraak met de inhoud van de energienota : "De regering oordeelt dat in functie van de huidige vooruitzichten op het gebied van de ontwikkeling van de vraag naar energie, het beroep op kweekreactoren niet verantwoord is". Dit strookt met de politiek van EBES, UNERG en INTERCOM voor het volgende decennium. Ondertussen participeert ons land actief aan de research en de bouw van de kweekreaktor te Kalkar in de Bondsrepubliek, reaktor die het vertrekpunt moet worden van een groots opgevat Europees en zelfs wereldwijd net van

kweekreactoren tegen het einde van de eeuw. Men kan gerust stellen dat de overbodige uitbouw van de kernsektor in ons land (nu reeds 25 t.h. van de elektriciteitsproduktie, op te voeren tot 50 t.h.) veel minder ingegeven is door de behoefte aan deze energie-mastodonten, dan wel door de toekomstige behoefte aan plutonium als brandstof van de kweekreactoren, zonder te spreken van de grondstof voor kernwapens. De technologie van de kweekreactoren is zo ingewikkeld (en helemaal nog niet op punt), en de geïnvesteerde sommen zijn zo kolossaal, dat de keuze voor kweekreactoren slechts economisch verantwoord is in de mate dat er honderden eenheden van kunnen gebouwd worden.

Dit perspektief moet ten allen prijze verworpen worden. De bedreiging ervan op de omgeving, op de gezondheid van de mensen, op de toekomst van onze samenleving is zo groot dat geen enkel utiliteitsargument er tegen opweegt.

EBES, UNERG, INTERCOM EN DE STAAT

De vervlechting van de elektriciteitsmonopolies met de Staat levert een geschikt voorbeeld ter illustratie van het staatsmonopoolkapitalisme.

De crisis heeft EBES, UNERG en INTERCOM geen windeieren gelegd. Terwijl het verkochte volume tussen '75 en '77 voor de drie maatschappijen respektievelijk toenam met 8,3; 3,9 en 4 t.h. steeg de winst tijdens dezelfde periode met 15,3; 16,4 en 9,6 t.h. Deze merkwaardige welvaartsstijging op het ogenblik dat de regering de kleine man vraagt van te versoberen, staat in rechtstreeks verband met de krisissetgeving. Als voorbeeld geven we de voordelen waarvan de drie maatschappijen in 1978 hebben genoten :

1. vrijstelling van de vennootschapsbelasting

op 5 t.h. van de verdeelde winst voortkomend uit de kapitaalsverhoging, en dat gedurende 5 jaar.

2. vrijstelling van 5 t.h. van de B.T.W. op de investeringen.

3. kredieten voor de afbetaling van investeringen uitgevoerd in 1978.

Het geheel van deze maatregelen leverde een bijkomende winst op van 2.200.000 fr.

Om één inzicht te krijgen in de invloed van de elektriciteits trusts moeten we ook weten hoe deze machtige monopolies zich genesteld hebben in de verschillende geleidingen van ministeries en administratie.

Zo werden wetsontwerpen inzake nieuwe interkommunales voorafgaandelijk voorgelegd aan de privé-groepen, zodat deze hun voorzorgen konden nemen. Zo werden snel nieuwe beheerskontrakten afgesloten tussen de privésector en de interkommunales voor een duur van 30 jaar, zodat een reorganisatie op grond van zuivere interkommunales ten zeerste gehinderd wordt.

Men stelt ook vast dat belangrijke overheidsbeslissingen op gebied van kernenergie, zoals bouwvergunningen en uitbatingsvergunningen genomen werden na het ontslag van de regering, tijdens de periode van de "lopende zaken". Ook gebeuren belangrijke beslissingen op grond van dossiers door de elektriciteitsmaatschappijen zelf opgesteld. Dit is inzonderheid het geval met het witboek.

Geven we nog ter illustratie het merkwaardige akkoord tussen Distrigaz en de Belgische Staat. De ene helft van de aandelen is in handen van de Staat, de andere helft van de elektriciteits trusts en van Shell.

De doorslaggevende post van afgevaardigde-beheerder wordt overgelaten aan de privésector. Bovendien eist de privésector een gewaarborgde nettowinst van minimum 4,5 t.h. van de waarde van het aandeel, elk jaar op zeer voordelige wijze herberkend.

Mocht de winst niet kunnen verzekerd worden, dan mogen de privégroepen de Staat verplichten hun aandelen op te kopen tegen zeer voordelige voorwaarden.

De privémaatschappijen en hun politieke woordvoerders die voortdurend hetze voeren tegen elke staatsinterventie, zijn er niet afkerig van die Staat, d.w.z. de gemeenschap, te gebruiken als melkkoe om hun onverzadigbare winst- en machtsdorst te lessen.

SOCIALISATIE ?

De regeringsdeelname van de socialisten wordt verantwoord door de mogelijkheid hun programma van socialiserende hervormingen ten minste gedeeltelijk door te voeren.

Gaan we na wat dit betekent inzake het energiebeleid, dat in handen is van een socialistisch minister.

Zoals in hetgeen voorafgaat voldoende werd aangetoond, is gans het stamien van het energiebeleid gesneden op de maat van de elektriciteits-trusts. Fundamenteel is het beleid dus monopoolkapitalistisch.

Een eerste poging tot socialiserende inbreng vinden we in de inleiding van de regeringsnota van 25 juli : "De privé-macht in de energiesektor, of ze nu op het nationaal of het internationaal vlak tot uiting komt, zou beter moeten worden geregeld ten gunste van het algemeen belang".

Deze vrome wens heeft in het kader van een beleid slechts betekenis wanneer hij gepaard gaat met concrete maatregelen.

Dit algemeen belang moet gewaarborgd worden door een overheidsaanwezigheid : "De oligopolistische en soms monopolistische aard der energiemarkten, zowel in België als overal elders ter wereld, en de noodzaak in de toekomst een volutaristisch energiebeleid te voeren, onderstellen een belangrijke overheidsaanwezigheid in de onderscheiden energietakken, alsmede een daadwerkelijke rege-

ling van die takken op het nationaal, het Europees en het wereldvlak".
 Gaan we na hoe die belangrijke overheidsaanwezigheid in de onderscheiden energietakken wordt voorgesteld.

1. In de elektriciteitssector zal een regeringskommissaris in de beslissingsorganen van de drie betrokken maatschappijen zetelen. Het aandeel van de openbare producenten (nu 3,4 t.h.) zal worden vergroot om een evenwichtiger verdeling te krijgen tussen de openbare sectoren en de drie grote elektriciteitsmaatschappijen. Men kan de drie regeringskommissarissen slechts feliciteren met hun benoeming en wensen dat zij het regeerbeleid gedefinieerd door de elektriciteitsmaatschappijen naar best vermogen controleren.

Voor wat de openbare producenten betreft zoekt men tevergeefs naar plaats en vermogen. Gezien er overcapaciteit bestaat, is de enige zinnige oplossing een deel van de privésector naar de overheidssector over te hevelen.

2. In de steenkolensektor zal de overheidssteun die de exploitatieverliezen dekt, omgezet worden in het kapitaal van de vennootschap. Bovendien komt er eveneens een vertegenwoordiging van de overheid in de beheers- en directie-organen.

3. In de kernenergiesektor zal een "vestigingskommissie" worden samengesteld die beslissingen zal nemen op basis van een kosten-baten analyse die moet rekening houden met de technische, economische, sociale en ekologische aspecten. Deze vestigingskommissie zal "in de kortst mogelijke tijd samengesteld worden". Dit detail is het vermelden waard, omdat alle vestigingen van kerncentrales tot en met 1985 op z'n minst, al lang vastgelegd zijn door de elektriciteitsmaatschappijen.

4. In de aardoliesektor moeten er aankoopkontrakten afgesloten worden van staat tot staat. Een openbare aankoop- en opslagmaatschappij moet opgericht worden. Deze intentieverklaring

is zeker belangwekkend. Jammer genoeg wordt niets gezegd in verband met de opslagruimte, noch met de verwerking en distributie van de producten door de overheid aangekocht. Zonder deze informatie kan men zich afvragen hoe de overheid die taken zal aanpakken indien ze bij de uitvoering ervan niet afhankelijk wil zijn van de goodwill en de rekeningen van de grote privémaatschappijen.

Na nog gewezen te hebben op de aardgassektor, waarover we het reeds voordien hadden, vermelden we nog als "aanpassing van het institutioneel kader aan overleg en van de openbare sektor in het beheer van de energiesektor" dat het Nationaal Komitee voor de Energie rechtspersoonlijkheid zal krijgen, dat het controlekomitee voor de elektriciteit en het gas het ook zover zal brengen, en dat de verschillende financiële staatsparticipaties zullen gegroepeerd worden binnen de overheidsholding in een gespecialiseerde dochtermaatschappij.

We beperken ons kommentaar bij deze "socialiserende maatregelen" tot volgende opmerkingen : in de meeste kapitalistische landen staat men op gebied van dergelijk overheidsinitiatief veel verder dan in België, zonder dat hierdoor fundamenteel geraakt werd aan de heerschappij van de monopolies.

Bovendien zijn overheidsorganismen slechts bruikbaar voor socialiserende doeleinden in de mate dat de vertegenwoordigers van de arbeiders- en democratische beweging in deze organismen op alle niveaus op een gekoördineerde wijze gebruik maken van hun posities om de macht van het grote privékapitaal te bestrijden. Zoniet hebben we te doen met het gekende integratie-mechanisme ten voordele van de privésektor.

VOOR EEN PROGRESSISTISCH ENERGIEBELEID

Om een progressistisch energiebeleid uit te werken, moet men vertrekken van volgende vaststellingen.

1. Het energiebeleid zoals het bepaald werd door de elektriciteitstrusts en verwoord door de regering, betekent een bedreiging voor het land. De schromelijke overinvesteringen en de daarmee gepaard gaande verspillingen betekenen een ernstig gevaar voor de economische, sociale en ekologische toekomst van onze gemeenschap.
2. De "socialiserende" bijdrage zoals die tans geleverd wordt door de BSP-regeringsparticipatie, staat niet in verhouding tot de behoeften aan structurele veranderingen. Zij tast in generlei mate de heerschappij van de grote monopolies aan en biedt geen enkel reëel democratisch perspectief.
3. De huidige besluitvorming is een aanfluiting van elk democratisch beginsel. De betrokken bevolking heeft noch rechtstreeks, noch door bemiddeling van haar verkozenen, enige inspraak in dit beleid, van vitaal belang voor haar toekomst.

Vertrekkende van deze vaststellingen komen we tot volgende besluiten en voorstellen :

- De energiesector is te belangrijk om overgelaten te worden aan de grote monopolistische privémaatschappijen die eigen maximaal winstbejag plaatsen boven gemeenschappelijk belang. Daarom moet men duidelijk als perspectief stellen de complete nationalisatie van EBES, UNERG en INTERCOM.
- Met dit perspectief voor ogen, zijn de onmiddellijke strijdoBJECTIEVEN :
- de uitbreiding van de openbare sector van de energieproductie en - distributie. Dit impliceert het wettelijk ongedaan maken van alle

hinderpalen hiertegen door de privésector opgeworpen.

- de onmiddellijke nationalisatie van de kernenergie, trouwens hoofdzakelijk met openbare gelden uitgebouwd (door middel van de prijzenpolitiek, de research, de zorg voor de opwerking enz.)
- het terugtrekken uit de projecten van de snelle kweekreactoren
- het stopzetten van Doel IV en Tihange III
- het voorbehouden aan de overheid van elk nieuw initiatief inzake energiebevoorrading
- het democratisch uitwerken, mits overheidsinitiatief, van een beleid voor rationeel energieverbruik, met medewerking van basisorganisaties in de wijken en gemeenten.
- de democratische controle door de verbruikers op het prijsbeleid.

Sluitstuk van een democratisch energiebeleid moet zijn een openbaar consortium dat alle overheidsinitiatieven inzake energiebeleid groepeerd, met regionale vertakkingen, en uitgerust met wettelijke en financiële middelen om het openbaar belang te verdedigen tegen de gemonopoliseerde privésector.

Bovendien moet een socialistisch maatschappijmodel worden uitgewerkt op basis van het welk betrouwbare prognoses kunnen gemaakt worden van het verbruik per sektor en per energiedrager.

Het zou stellig utopisch zijn, deze noodzakelijke structuurhervormingen voor te stellen, indien men niet tezelfdertijd het perspectief van gewijzigde politieke krachtsverhoudingen stelt. Onze opvattingen terzake berusten op de overtuiging dat de grote meerderheid van de bevolking potentieel te winnen is voor een democratisch alternatief.

Hiertoe is echter vereist dat de vooruitstrevende politieke middelen van socialistische, kristene en kommunistische huize, in staat zijn samen dit democratisch alternatief te stellen tegenover het beleid van het monopoliekapitaal, versterkt door het zichzelf overlevende integra-

tionisme van de voorbije jaren.
Het gaat hierbij niet meer om spekulatieve over-
wegingen, maar om een absolute noodzaak om onze
samenleving te redden van de ondergang, die on-
vermijdelijk wordt wanneer men de toekomst over-
laat aan EBES, UNERG en INTERCOM en hun politie-
ke dienaars.

Jef TURF.